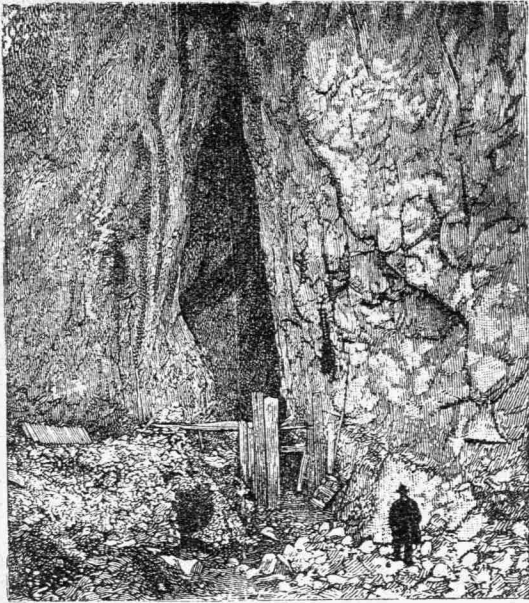

Περὶ τῶν ἐσχάτως ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὰ ἰταλογαλλικά σύνορα παναρχαίων ἀνθρωπίνων σκελετῶν, περὶ τῶν ὁποίων τόσος λόγος ἐγένετο εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἡ «Nature» ἐδημοσίευσεν τὸ ἐξῆς ἄρθρον τοῦ E. Rivière μετὰ τῶν δύο παρατιθεμένων εἰκόνων Σ. τ. Δ.

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ

Εἰσόδος τοῦ σπηλαίου

Τὰ σραλερῶς καλούμενα σπήλαια τῆς Μαντόν, σπήλαια τῶν Μπαουσσέ-Ρουσσέ κείνται ἐν Ἰταλίᾳ ἐντὸς τῆς περιφέρειας τοῦ χωριδίου Γριμάλδι τοῦ δήμου Βεντιμιλίας ἀπέχοντος μόλις ἑκατοντάδα μέτρων ἀπὸ τοῦ μεθορίου ὁριακοῦ ἀγίου Λουδοβίκου τοῦ χωρίζοντος τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Τὰ σπήλαια ταῦτα εἶναι ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν ἑπτὰ κατωκίθησαν παρ' ἀνθρώπων κατὰ τὴν τεταρτογενῆ ἐποχὴν· τέσσαρα τούτων ἐγένοντο ἐπίσης καὶ τάφοι τῶν λαῶν τῶν βιωσάντων ἐντὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ πρώτῳ (τὰ σπήλαια ἀριθμοῦνται κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ μεθορίου ἀπόστασιν) εὑρον κατὰ τὸ 1875 δύο σκελετοὺς παιδίων κατακειμένους πλησίον ἀλλήλων, ὥστε κατώρθωσα ν' ἀναλάβω ἐν τῷ αὐτῷ γηίνῳ τεμαχίῳ μετὰ τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἀνεπαύοντο ἐκ βάρους 2,70 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἀφ' ἧς ἤρχισα τὴν ἀνασκαφὴν.

Ἐν τῷ τετάρτῳ σπηλαίῳ ἀνεκάλυψα κατὰ τὸ 1872 εἰς βάθος 6, 55 μ. τὸν σκελετὸν ἀνθρώπου ἀρχαίας ἡλικίας ὅστις εὐρίσκειται νῦν ἐν τῷ

Μουσεῖῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας δωρηθεὶς παρ' ἐμοῦ.

Ἐν τῷ ἕκτῳ σπηλαίῳ, ὅπερ ἠρεύνησα καλῶς κενώσας παντὸς τοῦ περιεχομένου, κατορθώσας οὕτω νὰ γνωρίσω καλῶς τοὺς προϊστορικοὺς κατοίκους τῶν Μπαουσσέ-Ρουσσέ ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον μέχρι τῆς ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν τῷ παρακτίῳ τῷ κατὰ μῆκος τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ ἐνδοτάτου τοῦ σπηλαίου, ἐν τῷ ἕκτῳ σπηλαίῳ λέγω εὑρον διαδοχικῶς κατὰ τὸ 1872 καὶ 1875 δύο σκελετοὺς ἀρχαίων καὶ ἓνα παιδίου. Οἱ τρεῖς οὗτοι σκελετοὶ ἀνεπαύοντο πλησίον ἀλλήλων ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὀριζοντίῳ ἐπιπέδῳ.

Τέλος ἐν τῷ πέμπτῳ σπηλαίῳ ἡ Μπάουμα γράντε, τῷ εἰκονιζομένῳ ἐνταῦθα ἀνευρέθησαν ἐν ἀπουσίᾳ μου οἱ νέοι σκελετοὶ περὶ ὧν λαλοῦμεν, ὁ πρῶτος τὴν 7 Φεβρουαρίου οἱ δὲ δύο ἕτεροι μετὰ τινα χρόνον.

Καίτοι δὲν μοὶ ἐδόθη ἔτι ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος πρὸς πλήρη μελέτην, ἐν τούτοις ἡ ἄχρι τοῦδε ἐξέτασις αὐτῶν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν χαρακτηριζουσῶν τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην.

Οἱ σκελετοὶ οὗτοι τρεῖς τὸν ἀριθμὸν εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν 18 μέτρων ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἔχοντος βάθος μέτρα 31,50 κατὰκεινται· πλαγίως ἀλλήλων καὶ ἐγκαρσίως τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σπηλαίου, ἐνῶ οἱ ἀνακαλυφθέντες κατὰ τὰ 1872, 1873 καὶ 1875 ἔκειντο κατὰ τὴν

Οἱ εὐρεθέντες σκελετοὶ

διεύθυνσιν τοῦ σπηλαίου τῆς κεφαλῆς τινῶν μὲν ἐστραμμένης πρὸς τὴν εἴσοδον, τινῶν δὲ πρὸς τὰ ἔνδον.

Ὁ πρῶτος τῶν σκελετῶν ὁ ἀνευρεθεὶς τὴν 7 Φεβρουαρίου 1892 καὶ ὁ τρίτος ὁ μᾶλλον ἀπέχων τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου ἀπεκαλύφθησαν νῦν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ περὶ αὐτῶν θέλω λαλήσει σήμερον. Ὁ πρῶτος εἶναι σκελετὸς γέροντος, ὁ δὲ τρίτος ἐφήβου ἡλικίας δέκα ἔκτω ἔτων περίπου κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις. Πράγματι μέρη τινὰ τοῦ σκελετοῦ δὲν εἶχον λάθει ἐπι κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν τελείαν αὐτῶν διάπλασιν, αἱ ἐπιφύσεις τῶν μακρῶν ὀστέων δὲν εἶχον ἐτι συρραφῇ μετὰ τῆς διαφύσεως, πρὸς δὲ ὁ τελευταῖος γομφίος ὁδούς ἢ ὁδούς τῆς φρονήσεως εὐρίσκειτο ἐτι ἐν τῷ φατνίῳ αὐτοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι, ὧν λείψανα εἶναι οἱ εὐρεθέντες σκελετοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν φυλὴν τῶν ὀρουκτῶν ἀνθρώπων τῆς Μαντόν ἢ φυλὴν τοῦ Κρο-μα-γνιὸν ὡς κατέλεξε τούτους ὁ Quatrefages πρό τινων ἐτῶν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Ἐθνικὰ Κρανία*. Παρουσιάζουσι τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χαρακτῆρας καὶ ἰδίως τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ κρανίου, ἥτοι σχῆμα δολιχοκέφαλον καὶ ὀρθογωνίους κόγχας χαρακτηρίζουσας ἰδίως τοὺς ἀνθρώπους τῆς Μαντόν, ἔχουσι δ' ἐπίσης μέγα ἀνάστημα· ὁ εἰς τούτων ὁ τοῦ γέροντος κατὰ τὸ μῆκος τῶν μηρῶν δεικνύει ἀνάστημα περίπου 1 μέτρου καὶ 95 ὕψεκατομέτρων.

Ἄπαντα τὰ ὀστέϊνα μέρη τῶν σκελετῶν τούτων ἀνεξαίρετως ἔχουσιν ὡς καὶ τὰ τῶν προηγουμένων ἀνακαλύψεων τὸν αὐτὸν περίεργον ἐρυθρὸν χρωματισμὸν κατὰστικτον διὰ λαμπρῶν σημείων, ὅστις ὀφείλεται εἰς τὴν κόνιν τοῦ ὑπεροξειδίου τοῦ σιδήρου, δι' ἧς τὰ πτώματα — μόνον τῶν ἀκμαίων ὁμως, — ἐκαλύπτοντο ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον.

Καίτοι οἱ σκελετοὶ οὗτοι δὲν ἀπεκαλύφθησαν ἐντελῶς, κατώρθωσα νὰ βεβαιώσω τὴν ὑπαρξίν διαφόρων κοσμημάτων ἀποτελουμένων ἐκ περιδραϊῶν ἐσηματισμένων ἐκ μόνων θαλασσίων καγγῶν τρηθέντων, ὅπως ἀποτελέσωσιν ὀραθόν, καὶ ἐκ κυνοδόντων ἐλάφου ἐπίσης διατρήτων, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐκ πληθύος σπονδύλων ἰχθύων ἀνηκόντων κυρίως εἰς τὰ γένη τοῦ Τρώκτου καὶ Σαλμωνίου, Πέστροφας κοινώς.

Ἄχρι τοῦδε εἶχον ἀνευρεῖ εἰς τινὰ σημεία τῶν σπηλαίων τῶν Μπαουσσέ — Ρουσσέ διατρήτους σπονδύλους ἰχθύων, οὐδέποτε ὁμως ἀνεύρουσαν πλησίον τῶν σκελετῶν κατὰ τὰ ἔτη 1872, 1873 καὶ 1875. Ἄπασαι αἱ κόγχαι αὗται, ἅπαντες οἱ ὀδόντες, ἅπαντες οἱ διάτρητοι σπόνδυλοι φέρουσι τὸν αὐτὸν ἐρυθρὸν χρωματισμὸν τῶν ἀνθρωπίνων ὀστέων. Πρὸς τούτοις δύο ἕτεροι κόγχαι, δύο Κυπραῖαι, ἔκειντο ἐπὶ τῶν κνημῶν τοῦ γέροντος ἢ μία δεξιῇ ἢ ἑτέρᾳ ἀριστερῇ.

Τὰ δ' ὄπλα καὶ ἐργαλεῖα τὰ εὐρεθέντα ἐν

ἐπαφῇ τῶν σκελετῶν ἀποτελοῦνται ἀπλῶς ἐκ τετμημένου πυριτίου μήκους 17 ὕψεκατομέτρων καὶ πλάτους 0,051· τὸ τεμάχιον τοῦτο εὐρίσκειτο ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ γέροντος ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὸ κατινίον αὐτοῦ.

N. X. A.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΥΡΗΜΑ

Ἐπιτάφια πλάξ ἀρχιερέως ἐν τῷ Μιναρῆ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Πρὸ μηνὸς ὅλου περιεφέρετο παρ' ὀλίγοις τισὶ τῶν πολιτῶν λόγος περὶ ἀρχιερατικοῦ τάφου κεκρυμμένου ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς ἁγίας Σοφίας οὗ ἡ μεγάλη πυρκαϊὰ τοῦ 1890 σπουδαίως ἐβλαψε πάντα τὰ ἄλλα μέρη πλὴν τοῦ ἐν τῷ θόλῳ ὀνομαστοῦ καὶ περικαλλοῦς ψηφιδωτοῦ τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν 5'. αἰῶνα. Βεβαιωτέρα τινα ἐγένοντο γνωστὰ πρὸ δύο ἐβδομάδων· κατὰδικιοι, ἐλέγετο, ἀναβίθασθέντες εἰς τὸν μιναρὲν τοῦ τζαμίου, ὅπως καθαρίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν πετρῶν καὶ χωμάτων, ἅτινα κατὰ τὴν πυρκαϊάν καὶ μετ' αὐτὴν ἐκάλυψαν τὴν εἴσοδον καὶ τὴν κοχλιοειδῆ κλίμακα, παρετήρησαν ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς κυπέλλῳ (κοινῶς *τσανάκ*), ἀφ' οὗ ἄλλοτε ἤκουετο τοῦ ἱμάχῃ ἢ πρὸς τὸν Ἄλλᾳχ προσευχῇ, πλάκα ἐγγεγραμμένον ἔχουσαν τὸ ὄνομα «Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης» καὶ τὸ ἔτος 1360· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπέθανεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, οὗ ἡ ἡμετέρα πόλις ἔχει τὸ τίμιον λείψανον, τὸ μόνον ἐκ τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων κειμηλίων τῆς καίσης μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὡς ἐκ θαύματος περισωθέν, εὐλόγως ὑπετέθη ὅτι ἡ πλάξ, καίπερ παραδόξως μὴ μνημονεύουσα τὸ ἐπώνυμον, ἀνήκει εἰς τὸν τάφον Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὅστις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φιλοθέου πατριάρχου ἔκειτο πρὸ τῆς κατακτῆσεως ἐν τῷ δεξιῷ τοῦ ἁγίου Βήματος τῆς πάλαι μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας.

Ἡ ἄμεσος ἐξακριβώσις τοῦ πράγματος δὲν κατωρθώθη διὰ πολλοὺς λόγους, πολλοὶ δὲ ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀναβῶσιν ἀπεδυσπέτησαν οὐχὶ πρὸς τὸ ὕψος, ὡσεὶ 60 μέτρων, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκτρὰν τοῦ μιναρῆ ὄψιν τὴν ἐκ τοῦ πυρός προξενηθεῖσαν. Πρωίως τῆς παρελθούσης Τρίτης, ἐνάτης τοῦ μηνός, ὁ γράφων ταῦτα καὶ ὁ φιλάρχαιος πολίτης κ. Σ. Γ. Ἀστεριάδης ἐτολμήσαμεν τὴν ἀνάβασιν γενομένην οὐχὶ ἀνευ κόπου τοῦ διαθρυληθέντος καθαρισμοῦ τῆς κλίμακος οὐδὲ ἔγνος παρετήρησαμεν, τούναντίον δὲ αἱ μαρμαρίναι βαθμίδες αὐτῆς, 166 τὸν ἀριθμὸν, ἦσαν κατακεκαλυμμένα διὰ παντοίας ὕλης ἐκ τῶν φωλεῶν τῶν ἐνοικησάντων κολοιῶν καὶ τῶν χω-